

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 679

van **MIEKE SCHAUVLIEGE**

datum: 8 april 2022

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Soortenbeschermingsprogramma's (SBP's) - Evaluatie

Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) maakte een evaluatie van de verschillende natuurindicatoren in 2018. Daaruit blijkt dat de soortenbeschermingsprogramma's laag scoren op wetenschappelijke en methodologische gefundeerdheid en op functionaliteit. De scores gebruikt op het rapport stemden volgens de gebruikte codering overeen met enerzijds een niet duidelijk beschikbare methodologie en anderzijds niet voldoende duidelijkheid over de doeltreffendheid van de plannen.

In de daaropvolgende rapporten van Natuurindicatoren werden SBP's enkel nog beoordeeld op hun aantallen en niet meer op inhoud. Zonder inhoudelijke evaluatie is het quasi onmogelijk om aan de hand van de SBP's te evalueren of de soorten voldoende beschermd zijn.

Elk SBP voorziet in een evaluatie op het einde van de looptijd van 5 jaar. In het antwoord op de vraag om uitleg van Piet de Bruyn in de commissie Leefmilieu van 5 oktober 2020 stelde de minister dat er al voor 4 SBP's (kwartelkoning, hamster, bever en de Antwerpse haven) ontwerpevaluatierapporten waren opgesteld. Momenteel is enkel het evaluatierapport van het SBP van de bever al gepubliceerd.

In antwoord op dezelfde vraag om uitleg stelde de minister ook dat voor een duurzame realisatie en structurele verankering van de maatregelen, overkoepelende acties in de SBP's van belang zijn en dat daar meer aandacht en capaciteit naartoe moest gaan. Ook stelde ze dat er nood is aan een structurele, overkoepelende evaluatie van het geheel van SBP's. Het belang hiervan kunnen wij enkel bekrachtigen. De effectiviteit van de SBP's is groot indien ze werken binnen de afgebakende speciale beschermingszones (sbz's). Voor soorten die buiten beschermingszones vallen, is de huidige aanpak nog onvoldoende. De minister stelde dat er nood is aan meer samenwerkingen met soortenexperts.

Daarnaast beloofde ze om in extra ondersteuning te voorzien, zodat het personeel van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) versterkt zou worden bij de coördinatie van de SBP's. Dit vooral voor de SBP's met acties in meerdere, verspreide gebieden, die gericht zijn op meerdere soorten of waarvoor specifieke instrumenten ingezet moeten worden.

Ook stelde de minister dat de ontwikkeling van de noodzakelijke permanente ecologische structuren in het landbouwlandschap, zoals hagen, houtkanten, grachten, extensief beheerde bloemrijke graslanden, structuurrijke bosranden, ... te moeizaam verliep en daar verder op moest worden ingezet. Intussen loopt al wel het Vlaams Ontsnipperingsplan, dat de versnippering tegengaat door het uitbouwen van

infrastructuur zoals ecoducten en dergelijke, maar een plan dat de ontwikkeling van de noodzakelijke permanente ecologische structuren in het landbouwlandschap, zoals hagen, houtkanten, grachten, extensief beheerde bloemrijke graslanden, structuurrijke bosranden, ... verzekert, lijkt momenteel nog niet opgestart: "In 2023 start het Vlaams GLB Strategisch Plan. Een van de specifieke doelstellingen hiervan is het omkeren van biodiversiteitsverlies, versterken van ecosysteemdiensten en in stand houden van habitats en landschappen. Dit plan kan een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van voldoende permanente ecologische structuren in het landbouwlandschap, zoals hagen, houtkanten, grachten, extensief beheerde bloemrijke graslanden, "

1. Wat betreft de score op het rapport omtrent natuurindicatoren: kan de minister extra duiding geven over de lage score op wetenschappelijke en methodologische gefundeerdheid en functionaliteit?
 - a) Hoe komt het INBO tot die conclusie? Hebben zij een evaluatiestudie van de SBP's uitgevoerd? Zo ja, graag een kopie van deze studie als bijlage bij het antwoord.
 - b) Wat betekent dit voor
 - i. wetenschappelijke gefundeerdheid;
 - ii. methodologische gefundeerdheid;
 - iii. functionaliteit?
 - c) Wat zijn de oorzaken van deze lage score? Ligt het aan al dan niet uitgevoerde maatregelen?
 - d) Heeft de minister sinds dit evaluatierapport al stappen ondernomen om de functionaliteit en wetenschappelijke gefundeerdheid van de SBP's te verbeteren? Graag een overzicht van alle genomen maatregelen om functionaliteit en wetenschappelijke gefundeerdheid te verbeteren, gerangschikt per SBP.
2. Wat betreft de evaluatierapporten voor de SBP's van de kwartelkoning, hamster, bever en de Antwerpse haven, had ik graag een stand van zaken en de timing van de publicaties, per rapport.
3. Wat betreft de 22 SBP's, graag een overzicht per SBP van
 - a) de opstartdatum;
 - b) de duurtijd;
 - c) de geplande einddatum;
 - d) een mogelijke verlenging;
 - e) de criteria gebruikt voor beslissingen over verlenging.
4. Wat betreft de evaluatierapporten voor alle 22 SBP's had ik graag extra duiding over de gehanteerde evaluatieprocedure. Graag een overzicht per SBP van
 - a) de parameters die worden gemeten;
 - b) de tussentijdse evaluaties;
 - c) de finale evaluatierapporten (graag een kopie van deze rapporten als bijlage);
 - d) de follow-up maatregelen nadat de termijn van het SBP is verstreken;
 - e) en indien de soort in ongunstige staat van instandhouding verkeert na afloop SBP: de geplande maatregelen per SBP en timing van een nieuw SBP.

5. Wat betreft de uitspraak van de minister over de nood aan een overkoepelende evaluatie van de SBP's: zijn hier plannen voor? Graag een overzicht van
 - a) de stand van zaken;
 - b) een tijdsplan omtrent de publicatie van het overkoepelende evaluatierapport;
 - c) welke actoren betrokken zijn bij deze overkoepelende evaluatie. Komt deze evaluatie boven op het takenpakket van het Agentschap voor Natuur en Bos of wordt er extra personeel voor aangeworven?
6. Wat betreft de uitspraak van de minister over een meer structurele en overkoepelende aanpak: wat houdt dit juist in voor de minister? Graag haar doelstelling hieromtrent. In welke budgetten en actieplannen met bijbehorende monitoring voorziet de minister? Is dit ingeschreven in de begroting? Graag een overzicht van
 - a) alle genomen en geplande maatregelen;
 - b) de gespendeerde en geraamde budgetten;
 - c) de tot nu toe behaalde resultaten;
 - d) indien extra ondersteuning voor de coördinatie van de SBP's, een overzicht van het extra aangeworven voltijdsequivalenten (vte's) en budget. Van waar komt deze ondersteuning? Sneuvelt hier andere capaciteit voor? Zo ja, waar?
7. Graag een overzicht van het aantal samenwerkingen met soortenexperts sinds 2015 tot vandaag, met vermelding van de types soort en de duurtijd samenwerking.
8. Voor soorten die buiten beschermingszones vallen, is de huidige aanpak nog onvoldoende. De minister stelde dat er nood is aan meer ecologische structuren in het Vlaamse landschap.
 - a) Heeft de minister, naast het Vlaams Actieprogramma Ecologische Ontsnippering (VAPEO), een concreet actieplan met bijbehorende monitoring om ook voor meer ecologische structuren van natuurlijke aard in het Vlaamse landschap te zorgen?
 - b) Welke doelstelling wil ze hierin halen?
 - c) Graag een overzicht van de maatregelen die ze hiervoor zal nemen, met bijbehorende budgetten.
 - d) Voorziet het nieuwe Vlaams Strategisch Plan Gemeenschappelijk Landbouwbeleid al in een structurele uitbouw van permanente ecologische structuren in Vlaanderen? Welke kansen ziet de minister hierin?

ANTWOORD

op vraag nr. 679 van 8 april 2022

van **MIEKE SCHAUVLIEGE**

1. a) Het INBO rapport waar naar verwezen wordt, evalueert de kwaliteit van 52 natuurindicatoren aan de hand van twaalf criteria. Eén van de geëvalueerde indicatoren is 'aantal soortbeschermingsplannen'. Het rapport beoordeelt niet de kwaliteit van de soortbeschermingsplannen zelf, enkel de waarde van de indicator zelf.

Er wordt bij de vraagstelling ingegaan op twee criteria: de wetenschappelijke en methodologische gefundeerdheid en de functionaliteit.

Het eerste criterium behelst dat indicatoren gebaseerd moeten zijn op helder gedefinieerde, verifieerbare en wetenschappelijk aanvaardbare data. De dataverzameling moet volgens een gestandaardiseerde methode gebeuren (onder andere aanvaarde veldprotocols), met andere woorden, de methode voor de opmaak van een indicator moet wetenschappelijk correct zijn. De indicator kreeg toen een score 2 omdat anno 2017 niet gedocumenteerd was vanaf wanneer soortbeschermingsplannen meetellen en er geen metadatafiche beschikbaar was. Anno 2022 is dit wel duidelijk: een soortbeschermingsplan telt mee vanaf het moment dat er een ministerieel besluit beschikbaar is. Dit staat ook zo vermeld in de metadatafiche van de indicator, die online beschikbaar is.

Het tweede criterium betekent dat indicatoren moeten helpen om de besluitvorming te sturen in de richting van de beleidsdoelen en geen ongewenste effecten of beleidskeuzen uitlokken. Ze mogen niet leiden tot ondoeltreffend beleid. De indicator 'aantal soortbeschermingsplannen' kreeg score 2 omdat het risico bestaat dat de indicator de indruk kan geven dat het voldoende is om soortbeschermingsplannen op te stellen. Dit is op zich echter onvoldoende, de plannen moeten ook effectief uitgevoerd worden en doeltreffend zijn. INBO is momenteel bezig met een revisie van de natuurindicatoren, een daarvan is de hier geïndiceerde indicator.

b) Zie antwoord op 1 a)

c) Zie antwoord op 1 a)

d) In het Soortenbesluit werd een kader vastgelegd voor de opmaak van Soortenbeschermingsprogramma's (SBP) dat de inhoudelijke volledigheid en methodologisch gestandaardiseerde opbouw waarborgt. Sinds de eerste SBP's werden opgemaakt werd de totstandkoming van SBP steeds begeleid door een stuurgroep waar, naast vertegenwoordigers van het middenveld en andere overheden, ook steeds vertegenwoordigers met wetenschappelijke expertise werden betrokken. A priori via een vertegenwoordiger vanuit het INBO, zo mogelijk aangevuld met andere soortenexperts. Die stuurgroep moet er onder meer over waken dat vanuit wetenschappelijk oogpunt de meest geschikte maatregelen genomen worden. Het pluspunt van zo'n stuurgroep is ook dat de gebiedskennis van de betrokkenen op het terrein en wetenschappelijke kennis samen worden gebracht.

Wanneer wetenschappelijk gefundeerde keuzes dienen gemaakt waarbij bepaalde informatie ontbreekt, wordt ook standaard een adviesvraag gericht aan het INBO. Gebruikte verspreidingsdata worden maximaal via het INBO gevalideerd.

Tot op heden heeft het ANB nog geen fundamentele opmerkingen gekregen over de wetenschappelijke basis van SBP's. Er werden dan ook geen bijkomende maatregelen genomen om dit aspect te versterken.

Onder de functionaliteit van een SBP begrijp ik een vlotte overgang van een SBP als document naar de concrete uitvoering van maatregelen op het terrein. Volgens het Soortenbesluit dient voor elk SBP een achtergrondrapport te worden opgesteld. In het verleden werd dit achtergrondrapport ook, op zijn geheel, als SBP vastgesteld. Een vaak gehoorde commentaar daarbij was dat de documenten dermate uitgebreid (encyclopedisch) van aard waren, dat het onderdeel uitvoeringsacties op de achtergrond raakte of zelfs te weinig uitgewerkt was, omdat verhoudingsgewijs veel aandacht ging naar het beschrijvend deel.

Daarom is er sinds 2020 voor gekozen om het achtergrondrapport en het SBP als afzonderlijke documenten op te vatten. In de nieuwe SBP's wordt het achtergrondrapport publiek beschikbaar gesteld op de website van het ANB ter informatie en wordt het SBP als apart document vastgesteld door de minister. In deze kortere SBP's worden de beschrijvende hoofdstukken uit het achtergrondrapport (ecologie, technische beschrijving van maatregelen, ...) samengevat en ligt het (redactionele) accent op de operationele aspecten. Hierdoor is een SBP veel compacter en leesbaarder dan voorheen en wordt de focus duidelijker. Dit komt de implementatie ten goede, terwijl de wetenschappelijke informatie voor de meer geïnteresseerde gebruiker ter beschikking blijft in het achtergrondrapport.

2. De evaluatierapporten van SBP's worden opgemaakt als werkdocumenten, met het oog op de bespreking in de stuurgroep vermeld bij het antwoord op vraag 1.d), en als dusdanig niet gepubliceerd. Deze rapporten worden opgemaakt op het einde van de looptijd van een SBP, met het oog op de opmaak van vervolg-SBP's. Althans, tot op heden was de conclusie van de opgemaakte evaluatierapporten steeds dat een vervolg-SBP nodig was.

In het evaluatierapport wordt niet enkel nagegaan welke acties al dan niet werden uitgevoerd, er wordt ook bekeken welke knelpunten en moeilijkheden werden ondervonden bij het uitvoeren van de acties en welke acties daardoor eventueel niet konden worden opgestart. Daarnaast wordt nagegaan waar eventuele acties rond bepaalde relevante aspecten ontbraken. Tot slot worden de resultaten beschreven en geëvalueerd ten opzichte van de in het SBP geformuleerde doelstellingen (bv. oppervlakte leefgebied en populatiegrootte van de betreffende soort).

Deze analyse biedt een waardevolle insteek bij de opmaak van een vervolg-SBP. De gedetecteerde verbeterpunten kunnen dan worden geïntegreerd en doorvertaald in de strategie en het actieprogramma van het vervolg-SBP.

Hieronder het gevraagde overzicht per SBP:

- SBP kwartelkoning: Het evaluatierapport werd opgemaakt in 2020 en afgewerkt in 2021. Het bood insteek aan de opmaak van het vervolg-SBP dat ik dit jaar nog wil vaststellen.
- SBP hamster: Het evaluatierapport is grotendeels klaar maar een aantal onderdelen vergt nog terugkoppeling met de stuurgroep. Het rapport wordt dit jaar nog afgewerkt.
- SBP Bever: Het evaluatierapport is grotendeels klaar maar een aantal onderdelen vergt nog terugkoppeling met de stuurgroep. Het rapport wordt dit jaar nog

afgewerkt. Gelet op de (nakende) gunstige staat van instandhouding is het logisch om voor de figuur van beheerregeling te kiezen;

- SBP Antwerpse Havengebied: Het evaluatierapport werd opgemaakt na het aflopen van het SBP in 2019. Het bood insteek aan de opmaak van het vervolg-SBP dat ik dit jaar nog wil vaststellen.

3. Voor a), b), c), d): zie tabel, met

- a) de opstartdatum: dag na datum van publicatie in het Belgisch Staatsblad;
- b) de duurtijd: standaard vijf jaar; een aantal werd verlengd – zie tabel;
- c) de geplande einddatum: vijf jaar na publicatie in het Belgisch Staatsblad;
- d) een mogelijke verlenging: zie tabel;
- e) Toen een eerste reeks SBP's na vijf jaar afliep, bleek het naadloos aansluiten/opstarten van een vervolg-SBP niet opportuun. De evaluatie van het aflopend SBP kan immers pas ten volle worden gemaakt als alle acties uitgevoerd zijn, meestal aan het einde van de looptijd. Deze evaluatie biedt zoals in het antwoord op vraag 2 toegelicht waardevolle inzichten en verbeterpunten die idealiter worden geïntegreerd in het nieuwe SBP. Het opmaakproces van het vervolg-SBP start dus met een grondige evaluatie van het aflopende SBP. Hierdoor ontstaat het risico dat een vervolg-SBP niet goedgekeurd raakt voor het einde van de looptijd van het voorgaande.

Of de periode tussen het aflopen van het SBP en het opstarten van het nieuwe SBP problematisch is voor de continuïteit, hangt af van soort tot soort en in hoeverre de nodige acties op het terrein ten gunste van de soort kunnen doorlopen zonder SBP als kader. Dit vormt de voornaamste overweging of een SBP wordt verlengd of niet. Hierbij zijn verschillende situaties en motivaties mogelijk:

- De uitvoering van een aantal SBP's kende een moeizame start, waardoor de initiële meerjarenplanning van de acties naar achter is geschoven. Door deze SBP te verlengen, is het mogelijk het actieprogramma maximaal te realiseren. Dit is bijvoorbeeld het geval voor SBP grauwe kiekendief.
- De realisatie van het actieprogramma was naar timing soms te krap begroot om op de looptijd van vijf jaar te kunnen worden gerealiseerd. Een aantal SBP's vormt een kader voor vrij grootschalige terreininrichtingen. De voorbereiding van dergelijke werken neemt vaak meer tijd in beslag dan in het SBP voorzien, in het bijzonder bij graafwerken (bodemonderzoek, archeologisch onderzoek, ...). Een vertraging van terreininrichting heeft soms gevolgen voor een aantal gelieerde acties (bv. het inrichten van leefgebied gevolgd door bijplaatsing van individuen uit kweek). Ook in dergelijke situaties is een verlenging van het SBP opportuun. Door de verlenging kan het voorziene actieprogramma maximaal worden uitgevoerd. Voorbeelden zijn SBP heivlinder en SBP gladde slang.
- Bij een aantal SBP's is externe ondersteuning voor de coördinatie van terreinmaatregelen voorzien. Voor deze SBP's is het belangrijk om de continuïteit van deze ondersteuning maximaal te verzekeren zodat de uitvoering van een vervolg-SBP zo nauw mogelijk aansluit op het aflopend SBP. Voorbeelden zijn SBP grauwe kiekendief en SBP hamster.
- Bepaalde SBP's vormen een kader voor afwijkingen op het Soortenbesluit. Eens het SBP afloopt, vervalt ook dit kader. Ook in dergelijke situaties is continuïteit de belangrijkste motivatie. Voorbeelden zijn SBP bever en SBP knoflookpad.

Overzicht van het gevraagde uit 3 a), b), c), d):

SBP	Opstart	Duur	Geplande einddatum	Verlengd tot...
Antwerpse havengebied	22/08/2014	5 jaar	21/08/2019	n.v.t.
Bever	06/08/2015	5 jaar	05/08/2020	31/12/2022
Boomkikker	15/01/2019	5 jaar	14/01/2024	n.v.t.
Beekprik rivierdonderpad en kleine modderkruiper	11/01/2018	5 jaar	10/01/2023	n.v.t.
Bruine kiekendief	15/01/2019	5 jaar	14/01/2024	n.v.t.
Gladde Slang	04/11/2016	5 jaar, verlengd	03/11/2021	21/07/2023
Grauwe kiekendief	21/01/2016	5 jaar, verlengd	20/01/2021	20/01/2022
Grauwe klauwier	11/01/2018	5 jaar	10/01/2023	n.v.t.
Grote modderkruiper	19/01/2021	5 jaar	18/01/2026	n.v.t.
Hamster	21/01/2016	5 jaar, verlengd	20/01/2021	21/07/2023
Hazelmuis	11/01/2018	5 jaar	10/01/2023	n.v.t.
Heikikker	24/01/2020	5 jaar	23/01/2025	n.v.t.
Heivlinder	21/01/2017	5 jaar, verlengd	20/01/2022	21/07/2023
Kamsalamander	24/01/2020	5 jaar	23/01/2025	n.v.t.
Knoflookpad	21/01/2017	5 jaar, verlengd	20/01/2022	21/07/2023
Kwartelkoning	21/01/2016	5 jaar	20/01/2021	n.v.t.
Poelkikker	24/01/2020	5 jaar	23/01/2025	n.v.t.
Porseleinhoen	17/10/2018	5 jaar	16/10/2023	n.v.t.
Roerdomp	21/01/2017	5 jaar	20/01/2022	n.v.t.
Rugstreeppad	24/01/2020	5 jaar	23/01/2025	n.v.t.
Vleermuizen	17/10/2018	5 jaar	16/10/2023	n.v.t.
Vliegend hert	19/01/2021	5 jaar	18/01/2026	n.v.t.
Vroedmeesterpad	11/01/2018	5 jaar	10/01/2023	n.v.t.
Weidevogels	19/01/2021	5 jaar	18/01/2026	n.v.t.
Zomertortel	19/01/2021	5 jaar	18/01/2026	n.v.t.
Akkervogels	08/02/2022	5 jaar	07/02/2027	n.v.t.

4. a) Bij de eindevaluatie wordt nagegaan of de concrete acties uit het SBP werden uitgevoerd, binnen de voorziene timing en budget. Dit kan naargelang de actie kwantitatief (aantal ha leefgebied gecreëerd) en/of kwalitatief gebeuren (zijn de acties op een goede manier uitgevoerd) en dit, indien relevant, per actiegebied uit het SBP. Daarbij wordt ook nagegaan welke elementen een rol gespeeld hebben bij de vlotte dan wel moeizame realisatie.

De leden van de stuurgroep bij het SBP (zie antwoord op vraag 1.d)) krijgen daarbij ruimte voor eigen inbreng, vanuit hun eigen oogpunt of ervaring. Deze participatieve aanpak heeft geleid en zal wellicht nog leiden tot allerlei verbetervoorstellen, suggesties, beklentonen van sterke of zwakke aspecten, ...

- b) Er worden geen globale tussentijdse evaluaties per SBP opgemaakt. De voortgang van de SBP-acties wordt tweejaarlijks opgevolgd door middel van een databank beheerd door het ANB. Daarin kan niet alleen de vooruitgang van elke actie worden

gerapporteerd maar ook linken gelegd kunnen worden met relevante lopende projecten.

De status van de acties wordt jaarlijks besproken op de 'koepelstuurgroep SBP's', die opgericht werd in de schoot van de gewestelijke overleginstantie voor het instandhoudingsbeleid (GOI). Het is uiteraard niet mogelijk om alle acties (momenteel 3.079) in detail te overlopen. Steeds worden er bepaalde (acties van) SBP's uitgelicht om uitvoeriger te bespreken. Leden van de koepelstuurgroep kunnen eveneens zelf aangeven om bepaalde acties meer in detail te bespreken of de eigen uitvoering toe te lichten. De input van de leden kan vervolgens meegenomen worden in het verdere implementatietraject.

- c) Finale evaluatierapporten zijn beschikbaar voor SBP kwartelkoning, SBP Antwerpse Havengebied. Voor SBP grauwe kiekendief, SBP hamster en SBP bever is het evaluatierapport vergevorderd maar nog niet finaal afgewerkt in overleg met de stuurgroep.
- d) Wanneer geëvalueerd wordt dat populaties van de soort, na verlopen van het SBP, nog onvoldoende in staat zijn om op eigen kracht en via de overige beschikbare instrumenten (bv. correct beheer van het leefgebied verankerd in natuurbeheerplannen) een gunstige staat van instandhouding te behouden of bereiken, wordt gekozen voor een vervolg-SBP. Daarin worden opnieuw de nodige acties en maatregelen geformuleerd op basis van de evaluatie van het afgelopen SBP, op basis van de actuele concrete noden van de soort op het terrein en op basis van eventuele nieuwe inzichten.

Populaties van soorten waarvan geëvalueerd wordt dat de toestand in die mate gunstig is geëvolueerd dat voor het behouden van een gunstige staat van instandhouding geen aanvullende acties meer nodig zijn boven op het beschikbare instrumentarium, worden verder opgevolgd via het monitoringmeetnet voor Europees te beschermen soorten. Het beheer van het leefgebied-de leefgebieden wordt verankerd in natuurbeheerplannen die volgens de bijhorende monitoringcyclus ook zes-jaarlijks worden geëvalueerd. De huidige evaluatierapporten concludeerden evenwel telkens dat een vervolg-SBP nodig is voor het bereiken van de gunstige staat van instandhouding.

- e) Na afloop van het SBP wordt a priori een evaluatie gemaakt van de voorziene acties uit het SBP. Daarbij wordt ook ingeschat in welke mate hiermee werd tegemoetgekomen aan de concrete noden/knelpunten die er waren om de soort in een gunstige staat van instandhouding te brengen.

Afhankelijk van deze analyse (concrete resterende knelpunten en bedreigingen) wordt nagegaan op welke manier en met welk instrument deze best kunnen worden opgevangen. Zoals onder d) al gemeld werd tot nu toe telkens een vervolg-SBP nodig geacht.

- 5. a) In mijn antwoord op de vraag om uitleg van Piet de Bruyn in de commissie Leefmilieu van 6 oktober 2020 gaf ik aan dat dergelijke overkoepelende evaluatie 'nog niet voorhanden is'. Sinds het eerste SBP in 2014, zijn tot nu toe 26 SBP's vastgesteld. Van 5 ervan zijn momenteel evaluatierapporten klaar of vergevorderd (zie antwoord op vraag 4.c)). Het gaat daarbij om soorten(groepen) met uiteenlopende leefgebieden en staat van instandhouding. Dit vormt onvoldoende basis voor een globale, overkoepelende evaluatie van het instrument SBP. In 2020 was dat overigens nog meer het geval, toen was enkel het evaluatierapport voor het SBP Antwerps Havengebied klaar (zie het antwoord op vraag 2).

Wel evalueert het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) permanent de SBP's als onderdeel van de kwaliteitszorg over dit instrument. Dit gebeurde onder meer bij het opstellen van een nieuwe meerjarenplanning voor de opmaak van SBP's in 2018, in overleg met de GOI. Verbetervoorstellen van betrokkenen bij de opmaak én uitvoering van de SBP's, zowel van werknemers van het ANB als van partners buiten de organisatie, werden toen en worden verder stelselmatig geïntegreerd bij de opmaak van nieuwe SBP's en bij de implementatie van vastgestelde SBP's, bv.

- De opsplitsing achtergrondrapport en SBP ifv vlottere implementatie (zie antwoord op vraag 1.d));
- De geografische afbakening van actiegebieden van SBP's ter beschikking op Geopunt;
- Een geïntegreerde coördinatie voor thematisch sterk verwante soorten (bv. SBP's in landbouwcontext met sterke inhoudelijke en ruimtelijke overlap bij implementatie: SBP akkervogels, SBP grauwe kiekendief, SBP hamster);
- Het integreren van (maatregelen voor) 'meeliftende' soorten (bv. in SBP akkervogels, SBP weidevogels).

b) De evaluatie en eventuele bijsturing van het opstellen en uitvoeren van SBP's zie ik eerder als permanente en iteratieve processen dan als een eenmalige inspanning. Zoals onder a) al vermeld, dient ook eerst een groter aantal SBP's geëvalueerd, vooraleer een globale evaluatie op een onderbouwde manier mogelijk is.

c) De permanente kwaliteitszorg is ingebed binnen de reguliere werking van het ANB. Verbetervoorstellen van partners kunnen ad hoc worden bezorgd in de stuurgroepen bij de diverse SBP's, maar kunnen ook aangebracht worden op de 'koepelstuurgroep SBP' die minstens één keer per jaar plaatsvindt. Op deze koepelstuurgroep zijn volgende organisaties vertegenwoordigd: Agentschap voor Natuur en Bos, Boerenbond, Departement Landbouw en Visserij, Departement Mobiliteit en Openbare werken, Hubertus Vereniging Vlaanderen, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Natuurpunt, Pidpa, Aanspreekpunt Privaat beheer, Vlaamse Milieumaatschappij, De Vlaamse Waterweg en Voka.

6. Vooreerst wil ik de antwoorden op de deelvragen graag algemeen kaderen. Een SBP zie ik als een hefboom voor het herstel van een bedreigde soort, een noodzakelijke periode van 'intensive care'. Het is niet de bedoeling dat een soort voor zijn voortbestaan in Vlaanderen permanent door een SBP moet ondersteund worden. Het instrument SBP is er op gericht om de basisvereisten voor een gunstige staat van instandhouding te verzekeren, met gerichte inspanningen in een of meer opeenvolgende planperiodes (op orde brengen van de leefgebieden, voldoende grote en zelfredzame populaties verzekeren, ...). Vervolgens kan aan de noden van de soort structureel, met de overige bestaande instrumenten van het natuurbeleid of andere relevante beleidsdomeinen, voldaan worden.

In die context heb ik vastgesteld dat acties uit verschillende SBP's nog onvoldoende doorvertaald werden in het instrumentenkader. Vooral belangrijk vond ik een meer gerichte inzet van beheerovereenkomsten voor landbouwers als onderdeel van het soortenbeleid. In het traject naar de nieuwe GLB-periode heb ik de VLM dan ook gevraagd om vanuit een meer overkoepelende visie op dit instrument in het soortenbeleid, de soortgerichte maatregelen beter te integreren in dit instrument en daarbij ook een gerichte focus aan te houden afgestemd op de actiegebieden van SBP's. De nieuwe beheerovereenkomsten voor akkervogels, weidevogels en botanisch beheer van graslanden, zullen dan ook doelgerichter afgestemd zijn op het soortenbeleid dan voorheen, zowel qua vormgeving van de maatregelen als qua toepassingsgebieden.

a) Voor een goede opvolging worden SBP-acties onderverdeeld in algemene en lokale acties. Algemene acties zijn soortspecifieke acties uit het SBP, zoals studies, kweekprogramma's, kennisdeling, enz. Lokale acties hebben een gebiedsgerichte

focus en zijn aan afgebakende actiegebieden of concrete locaties toe te wijzen. Vaak biedt het SBP ook het kader voor de gebiedsgerichte focus voor de inzet van bestaande instrumenten (beheerovereenkomsten, projectsubsidie natuur, projectsubsidie soorten, integratie van soortgerichte acties in natuurbeheerplannen ...).

Op dit moment zijn er 235 algemene en 2844 lokale acties vastgelegd. Dit betreft acties van alle SBP's, exclusief Antwerpse haven, vleermuizen, bever en akkervogels. Halfjaarlijks wordt de status van de algemene acties geactualiseerd. Eind 2021 was 66% van de algemene acties lopende en/of afgerond. Ook wordt er getracht om de status van de lokale acties in beeld te brengen om verder op te volgen, al is dit beeld nog niet volledig. Zo is er nog geen volledig zicht op alle inspanningen binnen eigen terreinen en terreinen van derden, temeer daar dergelijke acties verspreid worden gerealiseerd over verschillende instrumenten heen (zoals natuurbeheerplannen, projectsubsidies natuur, natuurinrichtingsprojecten enz.).

- b) Voor 2022 is er 1.330.000 euro voorzien voor algemene SBP-acties (coördinatie, studies, kweekprogramma's,...). Voor de budgetplanning de komende jaren zal, op basis van de SBP-acties, een meerjarenprogramma worden opgemaakt door de implementatiecoördinator die binnenkort in dienst zal treden.
 - c) Zoals in het antwoord op vraag 4 beschreven, worden de resultaten beoordeeld in de evaluatierapporten, na afloop van de respectievelijke SBP.
 - d) Momenteel loopt de werving van een voltijdse coördinator voor de uitvoering van de SBP's. Dit gebeurt binnen het kader van het personeelsplan van het ANB en de daarin gemaakte keuzes. Een rechtstreekse link met het 'sneuvelen' van andere capaciteit is er dan ook niet. Daarnaast is bij het ANB de aanwerving van vier andere coördinatoren van de uitvoering van SBP's van landbouwgerelateerde soorten gepland. Verder bekijkt mijn administratie momenteel eveneens de mogelijkheden voor een geïntegreerde aanpak van de landbouwgerelateerde SBP's.
7. In functie van de SBP-implementatie wordt er met vele verschillende experts en organisaties samengewerkt, enerzijds projectmatig of ad hoc, anderzijds structureel. Het is evenwel niet mogelijk om een volledig overzicht te geven van alle samenwerkingsverbanden. Hieronder kan een opdeling van enkele thema's met voorbeelden van samenwerking teruggevonden worden.
- Kweekprogramma's en genetische studies:
 - o Hamster: Sinds 2019 worden er in Vlaanderen hamsters uitgezet, die gekweekt werden in GOO. Dit project wordt opgevolgd door een internationaal team met verschillende genetische experts en organisaties, zoals Provincie Limburg (Nederland), Universiteit Wageningen, LIKONA, evenals een Duitse universiteit en overheidsinstelling.
 - o Heikikker: Sinds 2021 wordt er genetisch onderzoek verricht naar heikikkers door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Dit onderzoek is van belang om de vitaliteit en samenhang van de populaties na te gaan.
 - o Knoflookpad: Om de bestaande populaties van knoflookpad in kaart te brengen, heeft er een onderzoek met e-DNA plaatsgevonden in 2018-2019. Dit genetisch onderzoek werd uitgevoerd door het Sylphium molecular ecology-labo.
 - o Vroedmeesterpad: Sinds 2019 bestaat er voor deze soort een kweekprogramma, gecoördineerd door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Verschillende andere organisaties zijn hier bij betrokken, o.a. Natuurpunt, Regionaal landschap Dijleland, Regionaal landschap Pajottenland & Zennevallei en Ugent.

- o Gladde slang: Om de versnipperingsproblematiek van enkele grensoverschrijdende gladde slangenpopulaties in beeld te brengen, is er door U Hasselt en RAVON een genetisch onderzoek uitgevoerd.
- Studies & adviezen in functie van leefgebied(gebruik):
 - o Samenwerking in functie van instandhouding en optimalisatie leefgebied van vliegend hert met Regionale landschappen en VLM.
 - o Ontsnipperingsstudie in functie van gladde slang door Landmax.
 - o Projectmatig advies in functie van gladde slang door experts van reptielenwerkgroep Hyla (Natuurpunt) en RAVON.
 - o Telemetrie-onderzoek in functie van gladde slang door UAntwerpen en Grenspark Kalmthoutse heide.
 - o Evaluatie leefgebieden en haalbaarheidsstudie in functie van gladde slang door bureau Natuurbalans – Limes Divergens BV.
 - o Structurele samenwerking in functie van vleermuizen met de Vleermuizenwerkgroep (Natuurpunt).
 - o Beheerexcursies in functie van grauwe klauwier door Natuurpunt Studie, samen met terreinbeheerders, experts en vrijwilligers.
 - o Samenwerking rond kennisopbouw en telemetrie-onderzoek in functie van grauwe kiekendief met resp. experts van Werkgroep Grauwe kiekendief (NL) en Instituut Natuur- en Bosonderzoek.
 - o Onderzoek naar isolatiegraad van leefgebieden en mogelijkheden van translocatie in functie van heivlinder door Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.
- Monitoring:
 - o Vele soorten worden gemonitord via de Meetnetten, dat Natuurpunt coördineert en waarbij vele vrijwilligers worden betrokken.
 - o Monitoring hamster door Likona
 - o Monitoring knoflookpad door lokale vrijwilligers
- Bescherming
 - o In functie van compensatiesteun worden jaarlijks verschillende nesten van zeldzamere soorten in landbouwgebied beschermd, o.a. grauwe kiekendief, bruine kiekendief, grauwe gors, kwartelkoning, grutto, enz. Hierbij zijn verschillende organisaties betrokken die contacten leggen met de landbouwers, de vogels opvolgen, de landbouwers ondersteunen,... Voorbeelden zijn Natuurwerkgroep de Kerkuil, Werkgroep de Grauwe gors, Vlaamse Landmaatschappij,...

8. a) Het VAPEO legt vooral de klemtoon op grotere ingrepen om gewestwegen en snelwegen te ontsnipperen. Maar de ontsnipperingsmaatregelen stoppen natuurlijk niet aan de grenzen van het projectgebied. Ook voor de omliggende percelen worden afspraken gemaakt om ze onder een natuurgericht beheer te houden of brengen, waardoor de ontsnippering functioneler wordt. Dit kan via aanpassing van bestaande natuurbeheerplannen of via Projectsubsidies Natuur of Projectsubsidies Soorten. Ook gemeenten kunnen hierop intekenen om gemeentewegen beter oversteekbaar te maken voor kwetsbare soorten.

Daarnaast is het ontsnipperingsteam ook in overleg met de spoorwegen en de waterwegen om ook daar te kijken of er bijkomende acties tot ontsnippering mogelijk zijn. Op landschappelijke schaal is momenteel een aantal vlaggenschipprojecten binnen de Blue Deal opgestart, die structureel herstel van natte valleien aanpakken.

Ook met de opstart van Vlaamse parken en landschapsparken wordt een impuls gegeven aan een gebiedsgerichte aanpak. Het is immers niet mogelijk overal tegelijk in Vlaanderen dergelijke grote ingrepen te doen, vandaar de focus op specifieke projectgebieden.

Meer toegespitst op de soorten waarvoor er een SBP bestaat en waar versterking van het leefgebied buiten SBZ van belang is: in een aantal SBP's zijn verbindingen tussen populaties een belangrijk werkpunt. Daarvoor zijn vaak meer ecologische structuren in het landschap tussen de populaties vereist. Voor andere soorten, die vooral in het landbouwlandschap voorkomen zoals akkervogels, vormen dergelijke structuren een belangrijk onderdeel van de leefgebieden. In het SBP worden actiegebieden afgebakend waarna gebiedsgericht naar de realisatie van bijkomende structuren wordt gestreefd.

In landbouwgebied kan worden gesteund op instrumenten uit het landbouwbeleid (Vlaams Landbouw Investeringsfonds, beheerovereenkomsten), zoals toegelicht in het antwoord op vraag 8.c)). Om ook particulieren te kunnen stimuleren tot het aanleggen van dergelijke leefgebiedelementen (poelen, houtkanten, ...) werd vorig jaar door het ANB de Projectsubsidie Soorten (PSS) gestart, waarbij op een laagdrempeligere manier dan de Projectsubsidie Natuur (PSN) kleinschalige inrichtingswerken voor een aantal SBP-soorten kunnen worden gesubsidieerd.

Wat betreft de monitoring van ecologische structuren in het Vlaamse landschap kan ik het volgende meedelen. In opvolging van mijn beleidsnota (2019-2024) ontwikkelt het INBO momenteel een advies met een voorstel van Meetnet Biodiversiteit Agrarisch Gebied (MBAG) voor de volgende periode van het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (2023-2027). Dit meetnet bestaat uit drie luiken: een toestandsmeetnet (toestand biodiversiteit in het agrarisch gebied), een effectiviteitsmeetnet (effectiviteit van maatregelen) en een drukmeetnet (druk van landbouw op biodiversiteit buiten het agrarisch gebied).

Het toestandsmeetnet focust op een aantal belangrijke componenten van de biodiversiteit in het agrarisch gebied, met prioriteit op vogels, bestuivers, bodembiodiversiteit en biologisch waardevolle elementen in het agrarisch gebied. Deze laatste vormen de basis van de ecologische structuur in het agrarisch gebied. Om de toestand van die ecologische structuur te kennen is een actualisatie van de Biologische Waarderingskaart nodig, hetgeen mogelijk wordt geacht door toepassing van een combinatie van terreinkartering, remote sensing en artificiële intelligentie.

- b) De maatregelen rond Vlaamse en landschapsparken streven naar de uitbouw van omvangrijke gebieden, met een integrale visie op natuur, landbouw, recreatie, ... Aandacht gaat daarbij naar het versterken van bestaande natuursystemen en het creëren van verbindingen tussen deze systemen.

De Blue Deal zet in op het verhogen van onze weerbaarheid tegen droogte, onder meer via circulair waterbeleid en de actieve inzet van een veerkrachtige ruimte met (extra) natuur om de klimaatverandering te milderen. Bossen, moerassen, meanderende rivieren en graslanden houden immers koolstof vast en bufferen wateroverlast, droogte en hitte-effecten. Daarom kiest de Vlaamse regering ervoor gezonde ecosystemen te herstellen door het versneld realiseren van een sterk samenhangend geheel van natuur-, bos- en valleigebieden, die kwaliteitsvol ingericht worden.

Al deze projecten zijn gericht op het robuuster, weerbaarder en meer verbonden maken van onze natuur, zodat kwetsbare soorten er opnieuw kansen krijgen.

- c) Het voorziene budget voor VAPEO bedraagt 50 miljoen euro, verdeeld volgens een 50/50 regeling over dOMG/ANB enerzijds en AWW anderzijds. Voor een overzicht van de binnen VAPEO geplande maatregelen en budgetten kan verwezen worden naar SV1056 van 31 mei 2021.

Maatregelen ten gunste van leefgebied voor soorten waarvoor een SBP is opgemaakt, zijn via de instrumenten PSN en PSS (zie antwoord op vraag 8.a)) subsidiabel. De afgelopen jaren schommelde het budget voor PSN en PSS voor SBP-maatregelen tussen de 0,5 en 2 miljoen euro, afhankelijk van de respons op de project call. Deze budgetten wens ik minstens aan te houden in de toekomst.

Voor de ontwikkeling van nieuwe permanente structuren verwijs ik graag naar collega-minister Hilde Crevits. Het Vlaams Landbouw Investeringsfonds biedt namelijk niet-productieve investeringssteun aan voor de aanleg van onder meer heggen, houtkanten en poelen.

Voor het beheer van bestaande permanente structuren bestaan er de beheerovereenkomsten van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM). Zo zijn er de beheerovereenkomsten voor het onderhoud van kleine landschapselementen (KLE) zoals heggen en houtkanten en de beheerovereenkomsten voor de instandhouding van soortenrijk grasland. De beheerovereenkomsten van de VLM zijn tijdelijke overeenkomsten met landbouwers, maar ze dragen er wel toe bij dat er permanent een ecologische structuur aanwezig is en dat permanente structuren behouden blijven.

Volgende budgetten worden in het GLB Strategisch Plan (2023-2027) voorzien voor de structuren waarnaar u in uw vraag verwijst (totale publieke uitgaven, EU + VI):

Beheerovereenkomsten onderhoud KLE (onder meer heggen, hagen, knotbomen, ...)	4.462.557 euro
Beheerovereenkomsten voor botanisch beheer op blijvend grasland	2.488.091 euro

- d) Voor de ontwikkeling van nieuwe permanente structuren verwijs ik graag naar collega-minister Hilde Crevits. Het Vlaams Landbouw Investeringsfonds biedt namelijk niet-productieve investeringssteun aan voor de aanleg van onder meer heggen, houtkanten en poelen.